

CÁCH LÀM BÀI VĂN LẬP LUẬN GIẢI THÍCH

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Nắm được cách thức cụ thể trong việc làm một bài văn lập luận giải thích.
- Biết được những điều cần lưu ý và những lỗi cần tránh trong lúc làm bài.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

Đây là tiết dạy cách làm một bài văn theo phép lập luận giải thích, hoàn toàn cùng loại với tiết dạy *Cách làm bài văn lập luận chứng minh* mà HS đã được học ở Bài 22. Hai tiết dạy cùng loại đó tất nhiên phải có những điều cần lưu ý giống nhau. Vì thế, khi soạn tiết *Cách làm bài văn lập luận giải thích*, GV nên đọc lại một lần nữa phần *Những điều cần lưu ý* của tiết *Cách làm bài văn lập luận chứng minh*.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Hoạt động 1. Tìm hiểu đề và tìm ý.

GV nêu đề bài trong SGK và đặt câu hỏi tìm hiểu đề và tìm ý.

– Đề bài nêu trong SGK đặt ra yêu cầu gì ? Người làm bài có cần giải thích tại sao *đi một ngày đàng có thể học một sàng khôn* không ? Vì sao ?

– Làm thế nào để tìm được ý nghĩa chính xác và đầy đủ của câu tục ngữ ? (Hỏi người hiểu biết hơn, đọc sách báo, tra từ điển, tự mình suy nghĩ thấu đáo thêm,...)

– Em có thể rút ra kết luận gì về việc tìm hiểu đề và tìm ý cho một bài văn lập luận giải thích ?

Hoạt động 2. Lập dàn bài.

GV tổ chức cho HS thảo luận các câu hỏi :

– Bài văn lập luận giải thích có nên gồm ba phần chính giống như bài văn lập luận chứng minh không ? Vì sao ? (Câu hỏi này chỉ cần cho HS trả lời nhanh.)

– Phần Mở bài trong bài văn lập luận giải thích cần phải đạt yêu cầu gì ? (Trong bài văn giải thích, phần Mở bài phải mang định hướng giải thích, phải gợi nhu cầu được hiểu.)

– Phần Thân bài trong bài văn lập luận giải thích phải làm nhiệm vụ gì ? Để làm cho ý nghĩa của câu *Đi một ngày đàng, học một sàng khôn* trở nên dễ hiểu đối với người đọc (người nghe), thì nên sắp xếp những ý đã tìm được theo thứ tự nào ?

– Phần Kết bài trong bài văn lập luận giải thích phải làm nhiệm vụ gì ?

– Em có thể rút ra kết luận gì về việc lập dàn bài cho một bài văn lập luận giải thích ?

Hoạt động 3. Viết đoạn văn.

a) Viết Mở bài : GV cho HS đọc các đoạn Mở bài trong SGK, trang 85 và nêu câu hỏi :

– Các đoạn Mở bài này có đáp ứng yêu cầu của đề bài lập luận giải thích không ?

– Có phải đối với mỗi bài văn chỉ có một cách mở bài duy nhất hay không ? (Từ đó, khuyến khích học sinh tìm ra những cách mở bài khác nữa.)

b) Viết Thân bài : GV cho HS lần lượt đọc các đoạn Thân bài khác nhau trong SGK, trang 85, 86 và nêu câu hỏi :

– Làm thế nào để đoạn đầu tiên của Thân bài liên kết được với Mở bài ? Cần làm gì để các đoạn sau của Thân bài liên kết được với đoạn trước đó ? Ngoài những cách nói như "Thật vậy...", có cách nào khác nữa không ?

– Nên viết đoạn giải thích nghĩa đen như thế nào ? Nên giải thích nghĩa đen của từng từ ngữ, từng vế câu trước, rồi giải thích nghĩa đen của cả câu, của toàn nhận định sau hay là ngược lại ? Vì sao ?

– Tương tự như thế, nên viết đoạn giải thích nghĩa bóng, nghĩa sâu như thế nào ?

– Nếu sử dụng một cách mở bài khác (theo cách đi từ chung đến riêng chẳng hạn) thì có thể viết các đoạn của Thân bài y như trong SGK không ? Vì sao ? (Không, vì đoạn của Thân bài còn phải phù hợp với đoạn Mở bài, để bài văn thành một thể thống nhất.)

c) Viết Kết bài : GV cho HS đọc đoạn Kết bài trong SGK, trang 86 rồi nêu câu hỏi :

– Kết bài ấy đã cho thấy rõ là vấn đề đã được giải thích xong chưa ?

– Có phải đối với mỗi đề văn chỉ có một cách kết bài duy nhất hay không ?
(Từ đó, khuyến khích HS tìm ra những cách kết bài khác nữa trong khi luyện tập.)

Sau đó, GV củng cố kiến thức cho HS bằng cách yêu cầu các em đọc lại Ghi nhớ.

IV – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

HS có thể viết những đoạn Kết bài như sau :

– *Đi một ngày đàng, học một sàng khôn* quả là một chân lí sâu sắc và tiến bộ. Nhưng chân lí ấy không chỉ sâu sắc và tiến bộ đối với con người ở thời xưa. Ngày nay, khi cái mới đang nảy nở nhanh chóng ở khắp nơi, khi đất nước đang có nhu cầu mở cửa để hội nhập với thế giới thì nhu cầu *đi để học* lấy những cái khôn lại càng trở nên cần thiết đối với mọi người, nhất là những người trẻ tuổi. Hơn bao giờ hết, ngày nay, chúng ta cần phải "đi cho biết đó biết đây" chứ không thể chỉ ru rú "ở nhà với mẹ...".

– Rõ ràng, *Đi một ngày đàng, học một sàng khôn* là một chân lí không bao giờ cũ. Ngày xưa, con người đã cần đi để học. Ngày nay, trong một xã hội đang phát triển mạnh mẽ, con người lại càng cần phải đi nhiều "ngày đàng" hơn nữa, để học lấy nhiều "sàng khôn" hơn nữa, nếu không muốn đất nước mình và bản thân mình bị bỏ rơi lại ở phía sau.